

Primljen 22. 02. 2006.
Prihvaćen 27. 02. 2006.

RAZGOVOR S PROFESOROM DR. SC. LJUDMILOM SPASOVOM

prof. dr. Ljudmil Spasov, Curriculum vitae

- domašna adresa: ul. Gančo Hadžipanzov br. 28, MK–1000 Skopje, Republika Makedonija; tel. +389–91–178–601;
- e-mail: ljspasov@ukim.edu.mk;
- adresa na rabota: Filološki fakultet *Blaže Koneski*, Katedra za makedonski jazik i južnoslovenski jazici, bul. Krste Misirkov b.b.; MK–91000 Skopje, Republika Makedonija; tel./faks +389–91–223–811; +389–91–116–100 lokal 113;
- Roden: 31. oktombri 1952. g. vo Skopje;
- Osnovno i sredno obrazovanie: Skopje;
- Studii: Grupa za makedonski jazik, južnoslovenski jazici, polski jazik, slovenečki jazik, južnoslovenski kniževnosti; Univerzitet *Kiril i Metodij* vo Skopje (Univerzitet *Sv. Kiril i Metodij* vo Skopje), 1971.–1974. g., diplomiral dekemvri 1974. g., prosek vo tekot na studiraweto: 9.78;
- Postdiplomski studii: makedonski jazik, 1974.–1977. g.; magisterska teza: *Leksikata na makedonskata narodna poezija*, odbraneta vo septemvri 1977. g.;
- Naučni stepeni i tituli:
  - dekemvri 1974., Univerzitet *Sv. Kiril i Metodij* vo Skopje, profesor po makedonski jazik
  - septemvri 1977., Univerzitet *Sv. Kiril i Metodij* vo Skopje, „Leksikata na makedonskata narodna poezija”, magister po filološkite nauki
  - mart 1982., Univerzitet *Sv. Kiril i Metodij* vo Skopje, „Preodnosta na glagolite vo makedonskiot jazik”, doktor na filološkite nauki;
- Unapreduvava vo profesijata:
  - dekemvri 1976. – april 1980., pomlad asistent, Katedra za makedonski jazik i

južnoslovenski jazici, Filološki fakultet *Blaže Koneski* – Skopje
 – maj 1980. – oktombri 1982., asistent, Katedra za makedonski jazik i južnoslovenski jazici, Filološki fakultet *Blaže Koneski* – Skopje
 – oktombri 1982. – oktombri 1987., docent, Katedra za makedonski jazik i južnoslovenski jazici, Filološki fakultet *Blaže Koneski* – Skopje
 – oktombri 1987. – oktombri 1992., vonreden profesor, Katedra za makedonski jazik i južnoslovenski jazici, Filološki fakultet *Blaže Koneski* – Skopje
 – oktombri 1992. – redoven profesor, Katedra za makedonski jazik i južnoslovenski jazici, Filološki fakultet *Blaže Koneski* – Skopje;

- Podolgi prestoi i specijalizaciji vo stranstvo: Seminar za polski jazik, literatura i kultura: Varšava i Krakov (1973.), Varšava (1985.);
- Seminar za slovenečki jazik, literatura i kultura: Ljubljana (1978., 1995.). – Institut za slovenska filologija, Univerzitet vo Varšava, gostin docent (zimski semestar 1983. g.);
- Institut za slovenska filologija, Jagjelowski univerzitet vo Krakov, gostin profesor i lektor po makedonski jazik (uč. 1993./'94. g.) – Institut za slovenska filologija, Univerzitet vo Katowice, gostin profesor (uč. 1993./'94. g.);
- Nastavna aktivnost: gramatika na sovremeniot makedonski jazik; fonologija na makedonskiot jazik; istorija na makedonskiot jazik (istoriska gramatika i istorija na pismeniot jazik); opšta lingvistika; razni temi od oblastata na opštata lingvistika i makedonskiot jazik na postdiplomskite studii od oblata na makedonskiot jazik i slavistikata (Filološki fakultet *Blaže Koneski* – Skopje, Filološki fakultet Belgrad, Filozofski fakultet Novi Sad); sovremen makedonski jazik (Filozofski fakultet Niš; Filozofski fakultet Priština; Institut za slovenska filologija Varšava; Institut za slovenska filologija Krakov; Institut za slovenska filologija Sosnovjec); razvoj na pismenata norma na makedonskiot jazik (Institut za slovenska filologija Varšava; Institut za slovenska filologija Krakov); Deloto na Blaže Koneski, specijalni predavawa (Institut za slovenska filologija Krakov);
- Predavač i lektor na razni seminari: Međunaroden seminar za makedonski jazik, literatura i kultura, Skopje i Ohrid; povečepati bil koordinator na Naučnata diskusija na Međunarodniot seminar za makedonski jazik, literatura i kultura; Jugoslovenski seminar za stranski slavisti, Zadar, Sarajevo, Belgrad;
- Nastap so predavawa na stranski univerziteti: Varšava, Krakov, Katowice, Viena, Belgrad, Novi Sad, Qubqana, Vroclav, Niš, Sarajevo;

- Učestvo na međunarodni simpoziumi: Skopje, Ohrid, Bitola, Katovice, Krakov, Varšava, Sofija, An Arbor, Belgrad, Zagreb, Ljubljana, Novi Sad, Bratislava, Krakov, Moskva;
- Členstvo vo razni stručni komisii: Makedonskata komisija za fonetika i fonologija pri Međunarodniot slavistički komitet; Međunarodna aspektološka potkomisija pri Međunarodniot slavistički komitet;
- Naučno-istraživački proekti: polsko-makedonska jazična konfrontacija; Glagolskiot vid (aspektot) vo makedonskiot jazik (rakovoditel i glaven istražuvač na proektot); organizator (ili soorganizator) na šest međunarodni slavistički konferencii.
- Mentorstvo i učestvo vo komisii za odbrana na magistraturi i doktorati: mentor na deset masterski tezi od oblata na makedonskiot jazik; makedonskiot jazik vo odnos na slovenečkiot jazik; makedonskiot jazik vo odnos na albanskiot jazik; mentor na tri doktorati od oblata makedonski jazik, makedonski nasprema slovenečki jazik, učesnik vo poveće komisii za odbrana na masterski i doktorski tezi;
- Opštestvena aktivnost: člen na Univerzitetkiot sovet na Univerzitetot *Sv. Kiril i Metodij* vo Skopje vo učebnite godini 1988./'89.; 1989./'90.; prodekan na Filološkiot fakultet *Blaže Koneski* – Skopje vo eden mandat vo učebnite godini 1989./'90.; 1990./'91.; šef na Katedrata za makedonski jazik i južnoslovenski jazici na Filološkiot fakultet „Blaže Koneski,, vo Skopje (2003.–), izvršen direktor na Fondacijata za makedonski jazik „Nebregovo,,;
- Nagradi i priznanija: plaketa na Filološkiot fakultet „Blaže Koneski,, – najvisoko opštestveno priznanie od oblata na naukata vo Republika Makedonija – „Goce Delčev,,.

1. Već ste dvije-tri godine gostujući profesor na Katedri za makedonski jezik i književnost Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na kolegijima Gramatika makedonskoga jezika te Stilistika makedonskoga jezika. Kako ocjenjujete rad studija makedonskoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Zagrebu?

Želio bih prije svega istaknuti da meni, kao gostujućem profesoru na Katedri za makedonski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pripada osobita čast da sudjelujem u radu i nastavi spomenute katedre te da poučavam hrvatsku mladež makedonskoj gramatici i stilistici. Ovdje nije posrijedi samo izravan kontakt s profesorom iz matične zemlje, već i uspostavljanje jednoga značajnijega i dubljega odnosa koji se ostvaruje izravnim upoznavanjem makedonskoga jezikoslovlja. Ovdje i ja, kao sveučilišni profesor i znanstvenik, imam koristi: služim se poznavanjem hrvatske gramatike i stilistike te povijesti i dijalektologije hrvatskoga jezika. Ovakva nam razmjena znanja omogućuje međusobno uspoređivanje hrvatske i makedonske situacije. Dakle, preko predavanja, a posebice preko seminarskih zadaća, izvodimo zaključke na osnovi kojih se nadalje mogu obrađivati različite znanstvene teme s područja jezičnih i kulturoloških usporedbi oba jezika i obiju kultura.

Studij makedonskoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Zagrebu postavljen je na visoku razinu te time predstavlja zahtjevan projekt za sve njegove sudionike - studente i nastavnike. To traži njegovanje osobnijega pristupa nastavnika prema studentima, kao i njihovo aktivnije sudjelovanje u nastavi. Pročelnik Katedre, prof. dr. sc. Borislav Pavlovski te viša lektorica Borjana Prošev-Oliver posjeduju sva obilježja suvremenih edukatora, tako da mi je drago biti članom ovakvoga kolektiva.

Sve razine makedonističkoga programa, kako iz jezika, tako i iz književnosti, u potpunosti zadovoljavaju ciljeve, odnosno obuku makedonista koji mogu nastaviti raditi u svojoj zemlji, ali i izvan nje. Naime, tijekom studija oni stječu sva potrebna znanja, uče jezik kako bi se njime mogli aktivno služiti tumačeći i prevodeći tekstove, upoznaju se s književnošću, kao i s makedonskom kulturom općenito, a stjecanje novih prijatelja na dobrobit je i Hrvatskoj i Makedoniji.

2. Sada, kada ste izravan sudionik realizacije ciljeva programa makedonističkoga studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, možete li ocijeniti eventualne sličnosti i razlike sa stanjem makedonistike na drugim sveučilištima izvan matične zemlje?

Već na početku mogu istaknuti da je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu makedonistika, u usporedbi s drugim sveučilištima izvan matične zemlje, na odličnoj razini. Sličan studij imali smo, tj. imamo na sveučilištima u Varšavi i Krakovu te na Sveučilištu Lomonosov u Moskvi. Međutim, mogu reći da je u ovom trenutku studij makedonistike na Zagrebačkom sveučilištu na najvišoj razini u inozemstvu.

3. Kakvo je stanje kroatistike na Sveučilištu u Skoplju?

S ponosom mogu istaknuti da kroatistika na našem sveučilištu ima vrlo dugu tradiciju. Još od osnutka našeg fakulteta 1945. godine, u slobodnoj makedonskoj državi, hrvatska se književnost predavala, odnosno znanstveno proučavala samostalno ili u okviru drugih područja istraživanja. Govoreći o tome, spomenuo bih starije profesore kao što su Polenaković, Mitrev, Spasov, Todorovski, Sazdov, ali i mlađi, poput Vangelova, Radičevskog, Andonovskog i ostalih. Hrvatski se jezik predavao u okviru nastave tadašnjega srpsko-hrvatskoga, odnosno hrvatsko-srpskoga, srpskoga ili hrvatskoga jezika, i to na tri razine: suvremeni jezik, povijest jezika i dijalektologija. Međutim, u takvome konceptu, mora se priznati, bile su prisutne stanovite poteškoće kao što je, primjerice, raspored tema, miješanje dijalektoloških i povijesnih činjenica, davanje prednosti ovim ili onim inačicama i sl. Napokon, prije pet godina započeo je s radom samostalni lektorat hrvatskoga jezika koji zajedno s nastavom iz hrvatske književnosti trenutačno zaokružuje grupu kroatističkih predmeta na Filološkom fakultetu *Blaže Koneski* u Skoplju. No, ni to nije sve. Od ove akademske godine (2005./2006.) nastava kroatistike izdignuta je na mnogo višu razinu. Naime, hrvatski se jezik izučava kao drugi glavni predmet studija što podrazumijeva trogodišnji studij (šest semestara) i studij koji se upisuje u diplomu, npr. *diplomirani filolog makedonskoga jezika s hrvatskim jezikom*. Također, od akademske godine 2005./2006. planiramo otpočeti četverogodišnji studij kroatistike (osam semestara), pa bi na taj način hrvatski jezik kao glavni predmet studija donio i diplomirane kroatiste. Na koncu bih istaknuo kako se hrvatska drama obrađuje i na Fakultetu dramskih umjetnosti Sveučilišta Sv. Kiril i Metodij i to u okviru predmeta *Teorija drame* koji predaje prof. Jelena Lužina.

4. *Postoje li već planovi o zajedničkim znanstveno-didaktičkim projektima iz područja makedonistike između dvaju sveučilišta?*

Znanstvena i kulturna suradnja između naša dva naroda nalazi svoje korijene još u devetom, desetom i jedanaestom stoljeću, a to je doba kada se glagoljaška pismenost preseljavala u Hercegovinu, da bi na koncu svoje utočište našla na području Kvarnera. Možemo razmišljati i drugačije te u svezi s tim naglasiti kako je razvoj glagoljaške književnosti neovisan proces i u Makedoniji i u Hrvatskoj. Također, ne možemo poreći razvoj glagoljaške tradicije upravo na vašem i na našem području.

Devetnaesto stoljeće označava novi pozitivan poticaj za kulturnu suradnju između naša dva naroda. Naime, tada je nesebičnom pomoći štovanog biskupa Josipa Jurja Strossmayera tiskan Zbornik makedonskih narodnih pjesama (1861.) Dimitrija i Konstantina Miladinova. Nadalje, poznati je makedonski mislilac Konstantin Petković u svome Rječniku makedonskog i ruskog jezika naveo velik broj hrvatskih riječi, služeći se pritom različitim starim, ali i novim zbirkama hrvatskog jezičnog materijala, da bi ih označio oznakom *hrv.* Više se puta susretao i surađivao s hrvatskim kulturnim djelatnicima onoga vremena. Neke je svoje radove, kako sam kaže, u *znak slovenske ljubve*, posvetio Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom.

U prvoj polovici dvadesetog stoljeća, zahvaljujući samoborskom nakladniku Špuleru, makedonski je revolucionar i pjesnik Kosta Racin objavio zbirku pjesama *Bijela svitanja* (*Beli mugri*). Čini mi se da je u to vrijeme, kada je naš jezik bio zvanično zabranjivan, knjigu

na makedonskome bilo moguće objaviti jedino u Hrvatskoj.

Spomenut ću i to da su u Skopje nakon Drugog svjetskog rata kao profesori dolazili brojni hrvatski intelektualci, ostavivši za sobom u makedonskoj kulturi duboke tragove. Isto tako, brojni su se Makedonci, poput Džuvalekovskog i Proševa, školovali u Hrvatskoj, da bi se po završetku svojih studija uključili u rad na daljnjem građenju makedonske kulture. Uostalom, dugogodišnja je praksa Makedonaca školovanje na Zagrebačkom sveučilištu.

Ovaj opsežni odgovor na vaše postavljeno pitanje ujedno je i poticaj za ono što se na Katedri za makedonski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta u Zagrebu trenutno radi te za ono što se u budućnosti planira napraviti. Naime, prof. dr. sc. Borislav Pavlovski kao aktualni pročelnik Katedre potaknuo je njezin daljnji razvoj u smjeru koji podrazumijeva školovanje hrvatskih makedonista i makedonskih kroatista u matičnoj sredini. Radi se, prije svega, o znanstvenim novacima koji bi u bližoj budućnosti postali most između dviju južnoslavenskih kultura. Taj je projekt u tijeku. Sljedeći projekt kolega kroatista i makedonista bilo bi stvaranje usporedne gramatike ovih dvaju jezika. Napomenuo bih da je kolega Pavlovski svojim znanstvenim studijama i prijevodima učinio mnogo na afirmaciji makedonske književnosti u Hrvatskoj. Spomenuo bih i kolegu Kalođeru koji je, istražujući hrvatsko-makedonske kulturne spojnice, pokazao duboke veze između naša dva naroda. Važna je i uloga profesora Kepeskog kao promicatelja makedonistike na Zagrebačkom sveučilištu.

5. Kako se odvija sveučilišna reforma prema zaključcima Bolonjske deklaracije na Filološkom fakultetu Sveučilišta u Skopju?

Bolonjska je deklaracija otvorila nove putove u visokom školstvu. Njezini su opći pravci pozitivni. Međutim, svi mi moramo naporno raditi na sprovođenju načela zacrtanih u njoj. To znači da se moramo prilagođavati načelima razvoja programskog sustava koji bi omogućio to da studenti više i lakše uče. U Skoplju već drugu godinu radimo na sprovođenju ovih načela, što je urodilo većom aktivnošću studenata, ali i većim opterećenjem nastavnika. Stoga je potrebno u rad uključiti i što više znanstvenih novaka. Međutim, zbog ograničenja financijskih sredstava, tu nastaju glavne teškoće. Dakle, reforma se odvija uglavnom dobro, ali postupno. Ipak, moramo se nadati boljim vremenima.

6. Što mislite o trendu ukidanja filologija malih naroda na sveučilištima u svijetu i je li on prisutan na sveučilištima u Republici Makedoniji?

Na ovo bih pitanje odgovorio protupitanjem. Dakle, jesu li *mali* narodi mali jer su manji u odnosu na veće ili zato što su manji od najvećih naroda? Ako bismo razmišljali u apsolutnim veličinama, zaključili bismo kako treba proučavati samo anglo-američko-australsku, njemačku, kinesku, rusku ili indijsku (jednu ili više) filologiju, a ne, recimo, romanistiku, bohemistiku, polonistiku itd. Međutim, odabir različitih filologija ne ovisi samo o veličini nekoga jezika, dakle o kvantiteti, nego o značenju kulture u europskim i širim okvirima jednoga naroda, nositelja određenog jezika. S druge strane, jedna sredina

može biti motivirana da kod sebe razvija filologiju (filologije) susjednih naroda i obrnuto. Motivacija za ovakav pristup može biti želja za informiranjem o vrijednostima jedne kulture, ali i plasiranje vrijednosti vlastite kulture kod drugoga. Uzmimo za primjer Njemačku koja ima vrlo razvijenu polonistiku, bohemistiku i romanistiku, a u svojim sjevernim dijelovima i skandinavistiku. U tom smislu, primjereno svojoj kulturnoj politici, hrvatska sveučilišna sredina razvija germanistiku, ali i makedonistiku. Isto se događa i u Makedoniji koja uz ostale filologije razvija i kroatistiku.

7. U tom smislu, unatoč spomenutom trendu, kako objašnjavate motiviranost studenata i njihov interes za studij makedonskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu?

Naša dva naroda prije svega povezuje povijest, zatim sadašnjost, a potom, logično, i budućnost. Ovo se u izvjesnom smislu odražava i na mlade ljude. Oni se trude upoznati jedan nov jezik, jednu blisku, a ipak različitu kulturu. Povrh svega, svoje stečeno znanje oni žele primijeniti. Osim spomenutoga, u Hrvatskoj, kao što znamo, živi priličan broj Makedonaca koji rado održavaju vezu sa svojom prvom domovinom. Velik se broj tih ljudi nalazi u miješanom braku, pa i kroz tu situaciju vežu svoje dvije domovine.

Na kraju bih todao i to da je interes mladih ljudi za svoju okolinu potaknut i eurointegracijskim procesima uopće.

Razgovor vodila Borjana Prošev-Oliver*

* Borjana Prošev-Oliver, viša lektorica na Katedri za makedonski jezik i književnost Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu; e-mail: bpoliver@ffzg.hr

